

nohta

Abdurrahman DEPELER, Ahmed Faris RIZK
Cevad HURAN, Menaf NAM, Mustafa PARILDAR
Seyit Ahmet DEPELER

Karma
Hüsn-i Hat
Sergisi

10 - 30 Nisan 2018

Küratör: Mehmet Lütfi ŞEN

Zeytinburnu Kültür ve Sanat Merkezi Yayınları

Katalog No: 22

Koordinatör

Erdem Zekeriya İskenderoğlu

Küratör

Mehmet Lütfi Şen

Editör

Aykut Ertuğrul

Fotoğraf Kalibrasyonu

Cihat Hıdır

Asistan

Hamza Algül

Grafik Tasarım

Alfabe İletişim

ISBN

978-975-2485-13-6

Bu katalog Nisan 2018 tarihinde “Nokta” Karma Hüsn-i Hat sergisi için İstanbul’da 1500 adet basılmıştır.

Eserin yayın hakları Zeytinburnu Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü’ne aittir. Yayının hiçbir kısmı, yazılı izin olmadan, tamamen, kısmen veya değiştirilerek yayınlanamaz, iktibas edilemez, fotokopi dahil her ne şekilde olursa olsun, elektronik veya mekanik yollarla kopya edilemez, bilgi olarak depolanamaz ve çoğaltılamaz.

Sunuş

Değerli sanatseverler

Büyük medeniyetler, zamana mühürlerini kültür sanattaki varlıklarıyla vururlar. Çünkü pek tabidir ki bir medeniyeti medeniyet yapan, kültürlerinin kalıcılığı ve sanat eserlerinin yüceliğinin yanı sıra; bu eserlerin bütün siyasi haritalar, anlaşma ve anlaşmazlıklar ve gelişmelerden bağımsız olarak dünya kültür mirasında kendine açtığı özgün yerdir.

İslam dini, tarih boyunca sanatın her alanında büyük sanatçılar yetiştirmiş, bu sanatçılar görkemli sanat eserleri icra etmişlerdir. Bugün dünya mirasının göz ardı edilemez parçalarından biri olan hüsn-i hat, İslam’a has sanatsal formların da en önemlilerindendir. İnsanları daima inceliğe, letafete çağıran bir dinin sinesinden çıkan hat sanatının zirve örnekleri, yüzlerce yıl boyunca bu dinin bayraktarlığını yapma şerefine kavuşmuş Osmanlı Medeniyeti zamanında ortaya koyulmuştur. Osmanlı hattatları, bu büyük geleneği nokta nokta yukarıya taşımış, çizdikleri her harfle yeniden oluşan sanatsal birikimi biraz daha derinleştirmiş ve çoğaltmışlardır.

Hat sanatımız Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren bir süre talihsiz bir dönem geçirse de son yıllarda adeta yeniden dirilmekte, Türkiye’de ve dünyada her geçen gün hak ettiği yere biraz daha yaklaşmaktadır. Bu talihsiz dönemin aşılmasında, uzun yıllar hat geleneğimizi neredeyse tek başına temsil eden, yeni ustalar yetiştirerek bu ırmağın bugün eskiden olduğu gürlük ve tazelikte akmasını sağlayan büyük üstad Hamit Aytaç’ın ve ardından gelen talebelerinin katkısı büyüktür. “Nokta” sergisi bizler için işte bu bakiyenin küçük ve değerli bir kesitidir. Bu vesileyle hüsn-i hattın genç ustalarını, eserleriyle , Zeytinburnu Kültür ve Sanat Merkezinde ağırlıyor olmaktan onur duyuyor; sergide emeği geçen bütün arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Murat AYDIN

Zeytinburnu Belediye Başkanı

NOKTANIN SONSUZLUĞUDUR SANAT

Taklit etmeyi yenilik, çağdaşlık sanan zihni yapı, Osmanlı'nın son dönemlerinden Cumhuriyet dönemi-ne çığ gibi büyüyerek aksetti. Bu sığ yapı yeryüzünün gördüğü en insani medeniyetin birikimle-rine zarar vermeye başladı. Medeniyetin inşa ettiği zirve değerlerden birisi de hat sanatıydı. Bu öyle bir zirve değer ki "Kur'an İstanbul'da yazıldı" payesine sahip. Ecdat hat sanatını sanatın da üstünde bir saikle inşa etti: Allah (cc) sevgisi, Muhammet (Sav) aşkı. İşte yeryüzünün en büyük kaligrafi bi-rikimi risk altındaydı. Özellikle Cumhuriyet'le büyüyen değer aşımı alfabe değişimiyle tavan yaptı. "Sirkeci'den Cağaloğlu'na kadar sağ kolda yüz elli, sol kolda da yüz elli hattat dükkânı vardı. (Yani çok geniş olmayan bir yerde üç yüz kadar hattat, gece gündüz, harıl harıl çalışıyor). Hepsi dükkânlarını kapattılar," Bunun bir tek istisnası vardı. O bize 300 dükkânın kapandığını nakleden Üstat Hamit Aytaç. O hathanesini kapatmadı; matbaa haline getirerek klişecilik, çinkografi, pantografi, mamul maddeler için lüks etiket ve kartvizit basımı gibi işleri yaparak ayakta kaldı. Bu arada bu sanatı öğrenmek isteyen bütün dünyaya kapısını sonuna kadar açtı. Türkiye'nin birçok ilinden, Suriye'den, Mısır'dan, Irak'tan, Arabistan'dan, Fas'tan, Tunus'tan, Cezayir'den, İngiltere'den, Fransa'dan Japonya'ya kadar dünyanın her yerinden kendine ulaşan talebelere ders verdi. Adeta ismini en güzel sanatla yazdığı Allah, onu bu büyük birikimin Cumhuriyet'e aktarılması için elçi kılmıştı. Ona öyle bir yetenek bahşetmişti ki sülüs, nesih, muhakkak, tevkiî, rıkaa', celi sülüs, müsennâ, divâni, celî divâni, talik, şikeste talik, rik'a, kûfi, ma'kılî, siyakat ve sünbülî dâhil bütün hat nevilerinde mükemmel yazıyordu. Bu gün Cumhuriyet tarihimizde bir hat sanatından bahsedebiliyorsak, bütün imkânsızlıklara rağmen, bunun en büyük çabalayanı, fedakârı, üstadı Hamit Aytaç'ı büyük bir hürmetle anmak farzdır. O ömrünün sonuna ka-dar 10 metrekarelik gün ışığı girmeyen han odasından bütün dünyayı aydınlatmış bir abidedir.

Yukarıdaki uzun paragraftan sonra fazla söze gerek yok. Beğeninize sunduğumuz "Nokta" projesi Üs-tat Hamit Aytaç'ın ve ondan el alan hocalarımızın 6 genç sanatçımıza bütün güzelliğiyle yansımasıdır. Bu yaşta sanat hayatlarına ulusal ve uluslararası birçok proje, ödül ve eğitimliği sığdıran 6 sanat-çının imkânlarından ve gönüllerinden seçtiğimiz hat eserlerini sunuyoruz sizlere. Bu karma hüsn-ü hat sergisinde hattatlarımızla uzun çalışmalarımız oldu. Özellikle Cevad Huran bütün koordinasyonu üslendi ve büyük emek verdi. Ben bu genç, yetkin, dinamik ve heyecan verici projeyle sizleri baş başa bırakırken, hattatlarımıza, serginin sizleri ulaşmasını sağlayan Zeytinburnu Belediyesine ve büyük emeği geçen mesai arkadaşlarıma gönülden teşekkür ediyorum.

Mehmet Lütfi ŞEN
Küratör

GÜZEL YAZI ÜZERİNE...

İnsanın güzele olan meyli, bu duygusunu çevresinde bulunan her şeye aktarmasına sebep olmuştur; bir yönüyle bütün hayatı bu gayret içerisinde olmuştur. Yaşadığı mekânı kullanışlı ve güzel yapma arzusu mimârinin doğuşuna vesile olduğu gibi, giyim kuşam konusundaki gayreti de modanın doğuşuna sebep olmuştur. Diğer sanat dalları için de aynı değerlendirmeyi yapmamız mümkündür.

Bazı sanat dalları insanların gözüne, bazı sanat dalları da gönüllerine, ruhlarına hitap eder. Emekle beraber, gönlün harmanlanmasıyla ortaya konan sanat eserleri, insanların gözünden ziyâde gönüllerine hitap eder. Böyle sanat eserle-ri, muhataplarını heyecana getirdiği gibi onları, ruhun huzur bulacağı, dinleneceği, kendini arıtacağı bambaşka âlem-lere götürür. Mûsikînin, resmin, güzel yazının insanı dinlendirmesi, ruhu coşturup ilhama vesile olması bundandır her-halde... Aynı durum Hüsn-i Hat için de geçerlidir. Ünlü İspanyol ressamı Picasso'nun, gördüğü bir hüsn-i hat levhası karşında "Benim soyut resimde varmak istediğim noktaya, hüsn-i hat çoktan varmış" sözü bir sanat eserinin, sanatçıya heyecan vermesinden başka bir şey değildir. Yine, I. Dünya Savaşı esnasında İstanbul'a gelen ve aynı zamanda ressam olan bir Macar subayı, Sultan Ahmed Camii'nde gördüğü, Celî Ta'lik bir hat levhasının karşısında, "İslâm yazısında, ses-siz bir armoni içinde rûhu oynatan metafizik bir mûsikî var" demiştir.

Yazı başlangıcından itibaren, nesilden nesile büyük bir dikkat ve gayretle geliştirilerek güzel sanatlar seviyesine yük-seltilmiştir. Hz. Ali'nin kâtibine "Mürekkebini karıştır, kaleminin ucunu uzun tut, satırlar arasında tenâsûbe riâyet et" demek suretiyle yazı ile alâkalı ilk estetik kâideleri beyan etmiştir.

"Allah güzeldir ve güzelliği sever" meâlindeki kudsî hadis, insanın eşyaya bakış açısının ne olması gerektiğini ortaya ko-yan güzel bir tesbittir. İnsan hayatında var olan her şeyin güzel olmasına dikkat gösterilmesi, şuurlu insan için gerekli bir hedeftir. Kutsal metin Kur'ân-ı Kerîm ve Hz. Peygamber'e ait her türlü hususun tespiti, güzel sözlerin insanlara yazı ile aktarılmasında kullanılan yazıya da, metin kadar özen gösterilmesi Müslümanların hedeflerinden olmuştur.

Osmanlı, bütün güzel sanatlara olduğu gibi, yazı sanatına da özel bir ilgi göstermiş hattatlar, padişahların özel iltifat-larına nail olmuşlardır. Ayrıca Osmanlı padişahları içerisinde bizzat yazı ile meşgul olanlar da çıkmıştır. II. Bâyezid, II. Mustafa, III. Ahmed, II. Mahmud ve Sultan Abdülmecid ilk akla gelen hattat sultanlardır. Bundan başka, her kesimden halk, yazıya büyük bir ilgi göstermiştir.

Daha II. Bâyezid zamanında hattat Şeyh Hamdullah (ö. 1520) padişahın da telkini ile Saray hazinesinde bulunan Yâkut yazıları üzerinde çalışarak aklâm-ı sitte'de Osmanlı üslûbunu oluşturmayı başarmıştır. Bilhassa sülüs ve nesih yazı çe-şitlerinde güzellik unsurları Osmanlı'nın bu döneminde ortaya konmuştur.

Harflerin tenâsübü, yani ideal ölçüsünün bulunması, kalem hâkimiyeti ve harflerin satıra dizilmesindeki kudret ve kuv-vet Osmanlı hat mektebinin önemli hususiyetlerindendir. Harf kenarlarında pürüz bulunmaması yani kalem kuvveti, başarısı, aynı şekilde harflerin satırda diğer harflere yabancı durmaması yazı estetiğinin ana unsurlarıdır. Bu hususların, birlikte, bir yazıda bulunmaması veya başarılamaması estetik bir kusurdur. Bir saç telinin beyaz bir sahifedeki gergin çizgi görünümü, hüsn-i hatta harflerin yazımında sağlanamaz ise yahut kalem kalınlığı ile harf büyüklüğü arasındaki ölçü, yani harfin tenâsübü yakalanamazsa veya harfler satırda uygun yerlerine yerleştirilemezse bu yazıya hüsn-i hat denmesi imkânsızdır. Güzel yazı, yani hüsn-i hat bu üç unsuru da ihtiva etmelidir. Osmanlı, hüsn-i hatta bu üç unsuru başarı ile kullandığı için yazının merkezi olmuştur.

“Kur’an Mekke’de nâzil oldu, Mısır’da okundu, İstanbul’da yazıldı” sözü bir hakkın tesliminden başka bir şey değildir. Usta- çırak ilişkisi içerisindeki çalışmayla oluşan kuvvetli gelenek, cami, mescid, mezarlıklar ve müzelerdeki sayısız örnek ve malzemenin İstanbul’da bulunması, hâlâ bu kadîm Osmanlı şehrinin, İstanbul’un hat sanatının merkezi olma vasfını devam ettirmektedir.

Aslında, güzel yazıda sözün güzelinin kullanılması da, Osmanlı yazı sanatındaki estetiğin ana unsurunu oluşturmuştur. Genellikle cami ve mescid giriş kapılarına “Oraya güven içinde esenlikle girin” ve “Selâm size, hoş geldiniz! Temelli olarak buraya girin” meâlindeki âyetler, içerilere ise Kur’an ve hadislerden güzel nasihatler müminlerin nazarlarına verilir. Bu bazen “Ölünceye kadar Rabbine kulluk et”, “Dikkat edin, kalbler ancak Allah’ı anmakla huzura kavuşur” meâlinde âyetler, bazen de “Vaktinde kılınan namaz, ana-babaya iyilik ve cihad Allah’a en sevimli gelen ibâdetlerdendir”, “Vaktinde namaz kılmaya gayret edin”, “Ölmeden tövbe etmeye gayret edin” meâlindeki hadisler, bazen de Kelime-i tevhid, Kelime-i şahâdet olurdu. İsm-i Celâl, İsm-i Nebî, Ciharyâr-ı güzîn ile Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin isimleri cami ve mescidlerin mutlaka bulunması gereken hüsn-i hat levhalarıdır.

Osmanlı’da evlerin girişine Cenâb-ı Hakk’ın isimlerinden “Yâ Hafız: Ey koruyucu” konulması güzel bir gelenektir. Aynı şekilde evlerin içine, Hz. Peygamberin fiziki ve ahlâki vasıflarından bahseden Hilye-i şerif asılması dîni bir an’ane halini almıştı. Bu hilyenin, haneyi ve halkını musibetlerden uzak tuttuğu inancı yaygındı.

Ölümü sevimli hâle getiren Osmanlı mezarlıklarında, en önemli unsur mezartaşı kitâbeleridir. Servilerin gölgesinde, muhteşem taş işçiliği ve yazı örneklerinin bulunduğu mezarlıklar, açık hava müzesi gibidirler. Bu mezartaşlarında erkek ve kadınların için ayrı formda taşlar kullanılmıştır. Kadın mezartaşı kitabelerinde, kadındaki zerâfet ve inceliği görmek mümkündür. Mezar taşının en başında ölümle, insanın fâniliği ile ilgili, yahut Cenâb-ı Hakk’ın ebediyeti ile ilgili bir ibâre yer alır. Alt tarafta ise güzel ifâdeler, hüsn-i hat ile taşâ hâkkedilmiştir. Bu mezarlıklarda, ölümü sevimli kılmada hüsn-i hattın, güzel yazının tesiri büyüktür.

Osmanlı yazı sanatında bir harfin diğer harfe olan nisbeti, satırda duruşu, meyli ve kalemin cereyanı estetik unsurlarını oluşturur. Bunun yanında kâğıdın rengi, mürekkebin tonu, sayfaların düzeni bu estetiği tamamlayan hususlardır. Özellikle celî yazıda istif öne çıkmaktadır. Yazıyı oluşturan harflerin dağılımı, yani espas, leke dağılımı yazının can damarını oluşturmaktadır. Yazıda harfin okuyuşu bozmayacak yere, gözü rahatsız etmeyecek şekilde yerleştirilmesi, bunun yanında harfin ölçüsünde olması estetiğin can damarını oluşturmaktadır. Bütün bu hususları Osmanlı hattatlarının meydana getirdikleri eserlerde görmek mümkündür. Bunun için İstanbul’da tarihi mekânları gezerken dikkatli olmak yeterli olacaktır.

Yazı sanatı günümüzde epey revaç bulmaktadır. Sanatkârlar birbirinden güzel eserler ortaya koymaktadırlar. Her bir eser bu sanatın dirilişinin muştusu gibidir. Bu sergi vesilesiyle, Zeytinburnu Kültür ve Sanat Merkezi’nde yazı sanatının önemli eserlerini görme fırsatı bulacaksınız. Hayırla temâşâ ediniz!..

Doç. Dr. Süleyman Berk

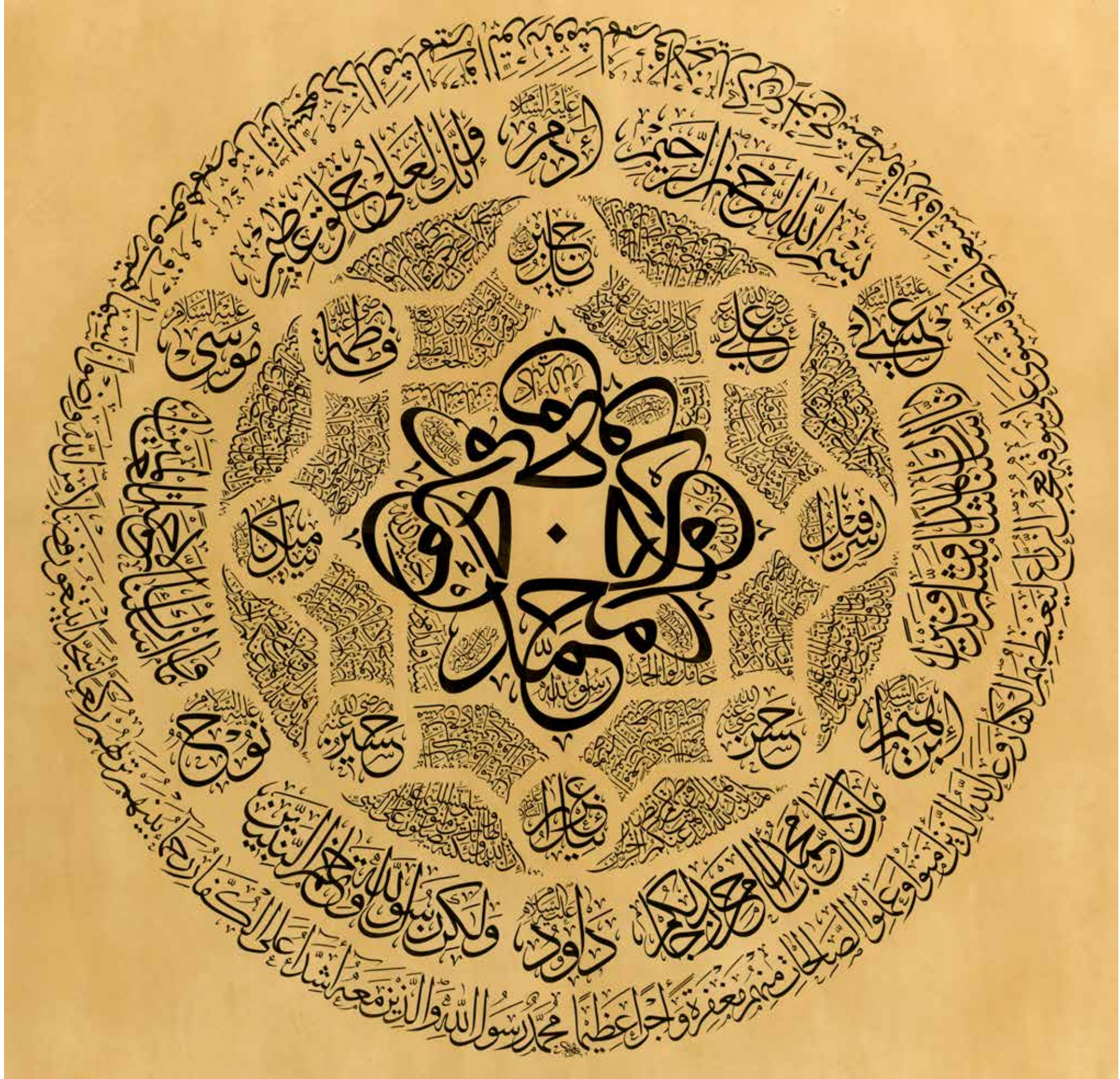

مَا رَجَيْتُكَ يَا صَدِيقِي
إِلَّا أَنْظِرْنِي إِلَى الْوَدَّاعِ

الحمد لله على نعمته وبرحمته

صدقة تخیر بها من جمیع الدول و لوفی فی بعضی از جمیع الدول

نظر ناهج من عمو السید و رفیقہ حسنہ احمد لہر جہد و تفتہ فیضی

الغدير من جملة الخيرة في حياة أمير المؤمنين عليه السلام

حسنه و فخره الكبير فتح المولى و فخره الصغير

أَيْهَا السَّائِقُ إِلَيْكَ الْبَشَرُ قَدْ دَعَوْنَاكَ وَإِلَّا تَسْمَعُ

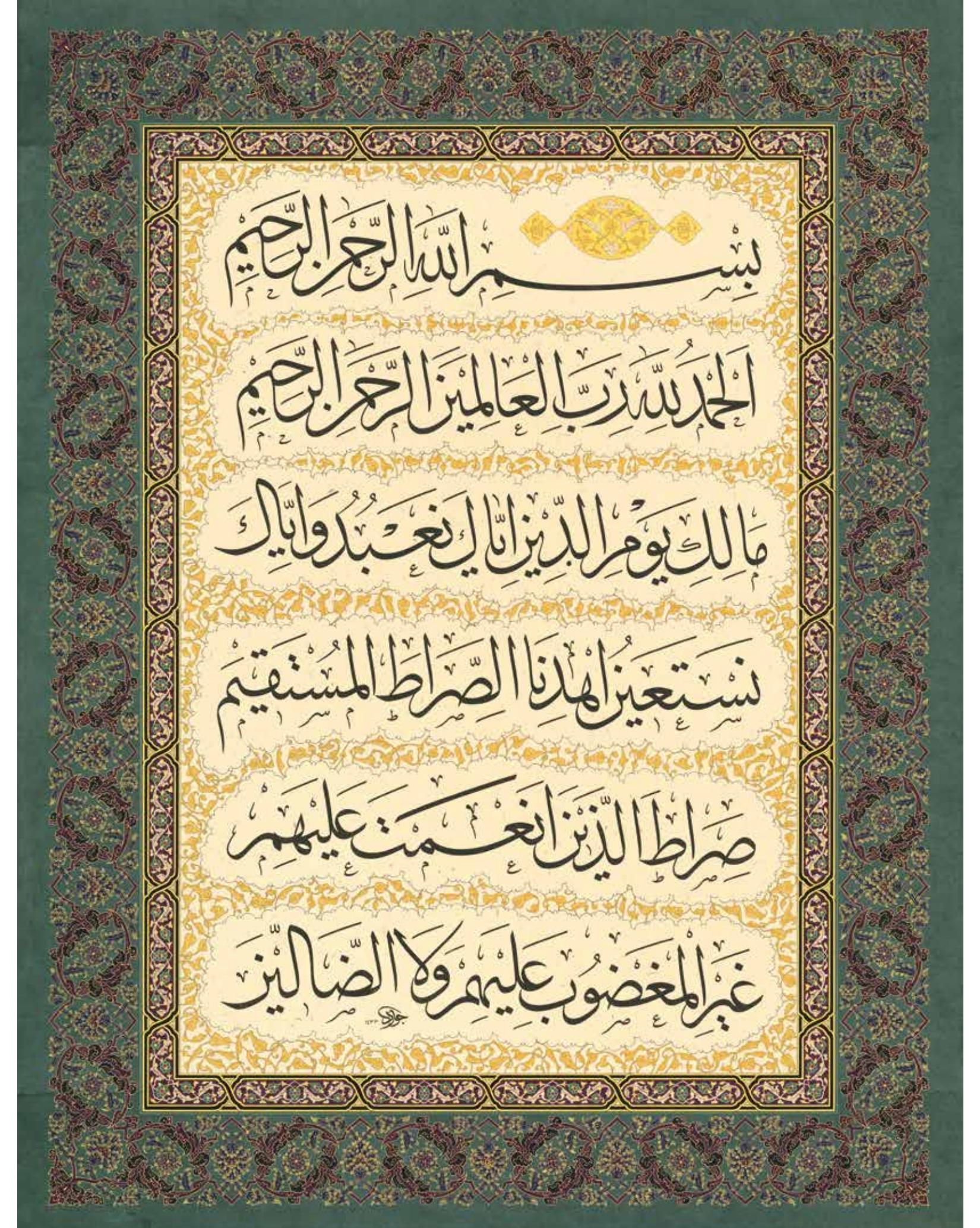
جذب الزواليت وانكا وسقاني ارجبا في اربع

عَسَىٰ عَنِّي خَطَايَاكَ وَبِكِي بَعْضِي عَلَىٰ بَعْضِي

كلما فكرت في البئير كذا وحسنكم اليقين

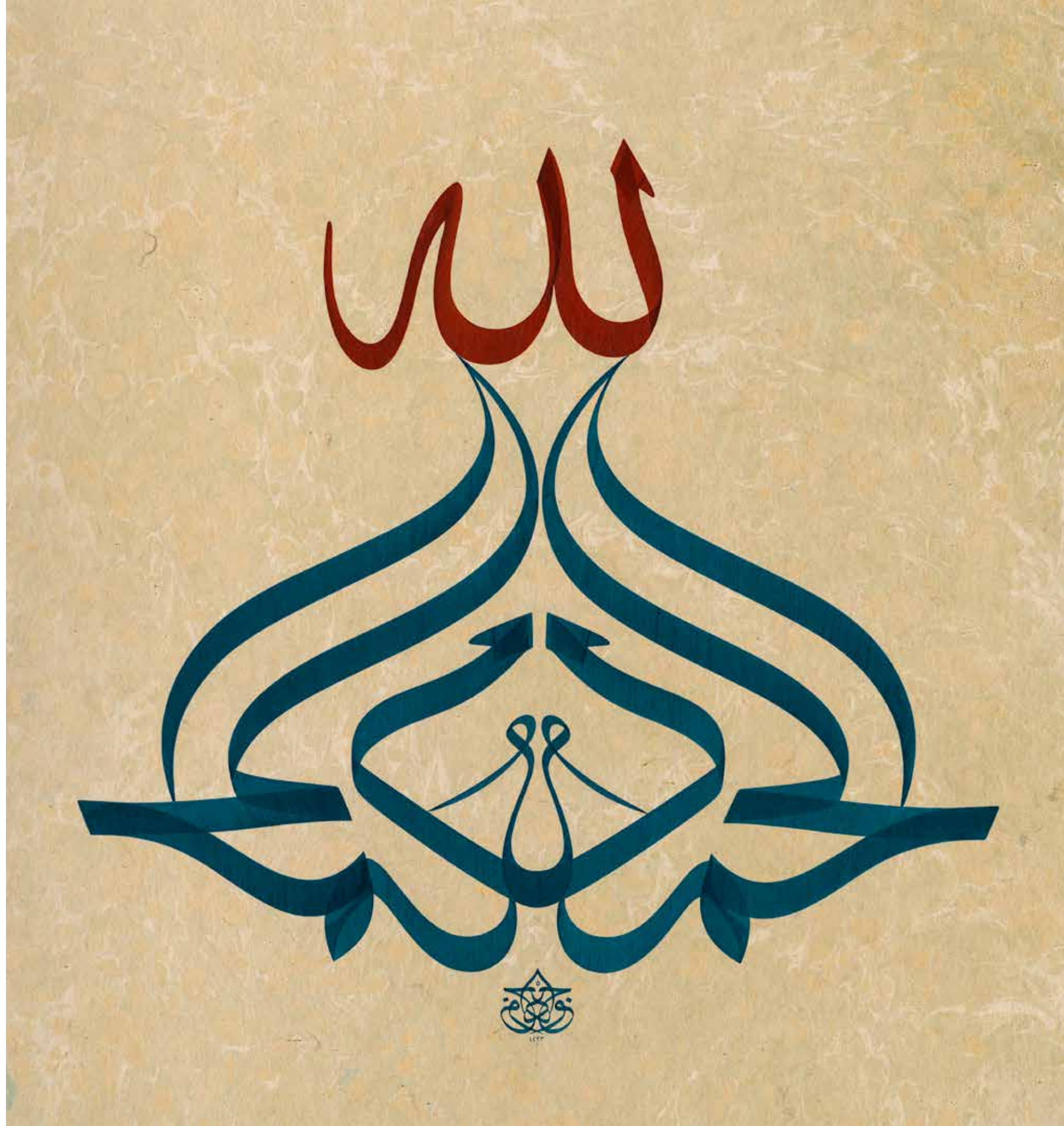
منها في كقائمه كى كمد السور ذال الطع

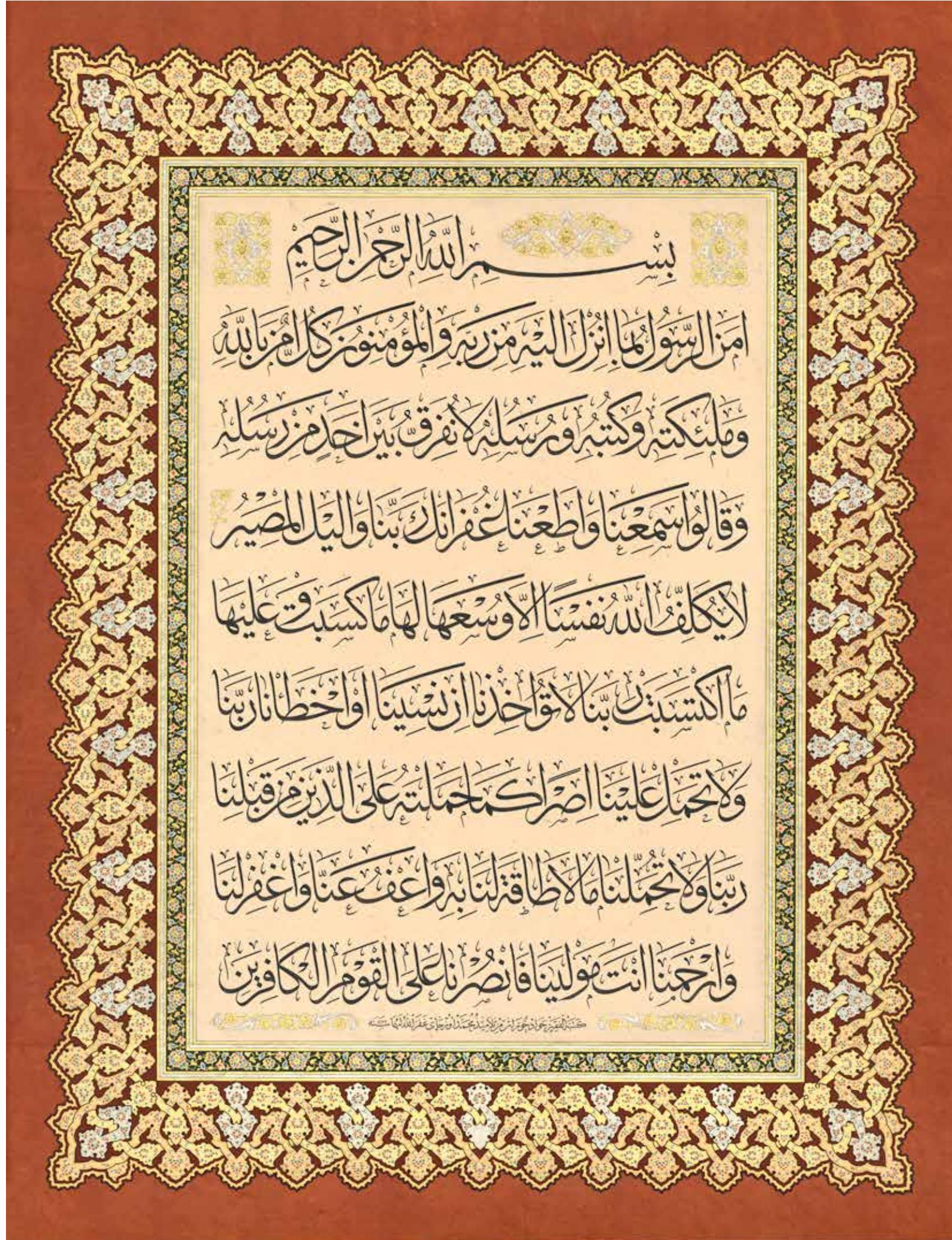
فَدَمَّاحِي قَلْبِي وَرَمَا لَا تَخْلُفِي فِي الْحَمَلِ فَيُدْعِي

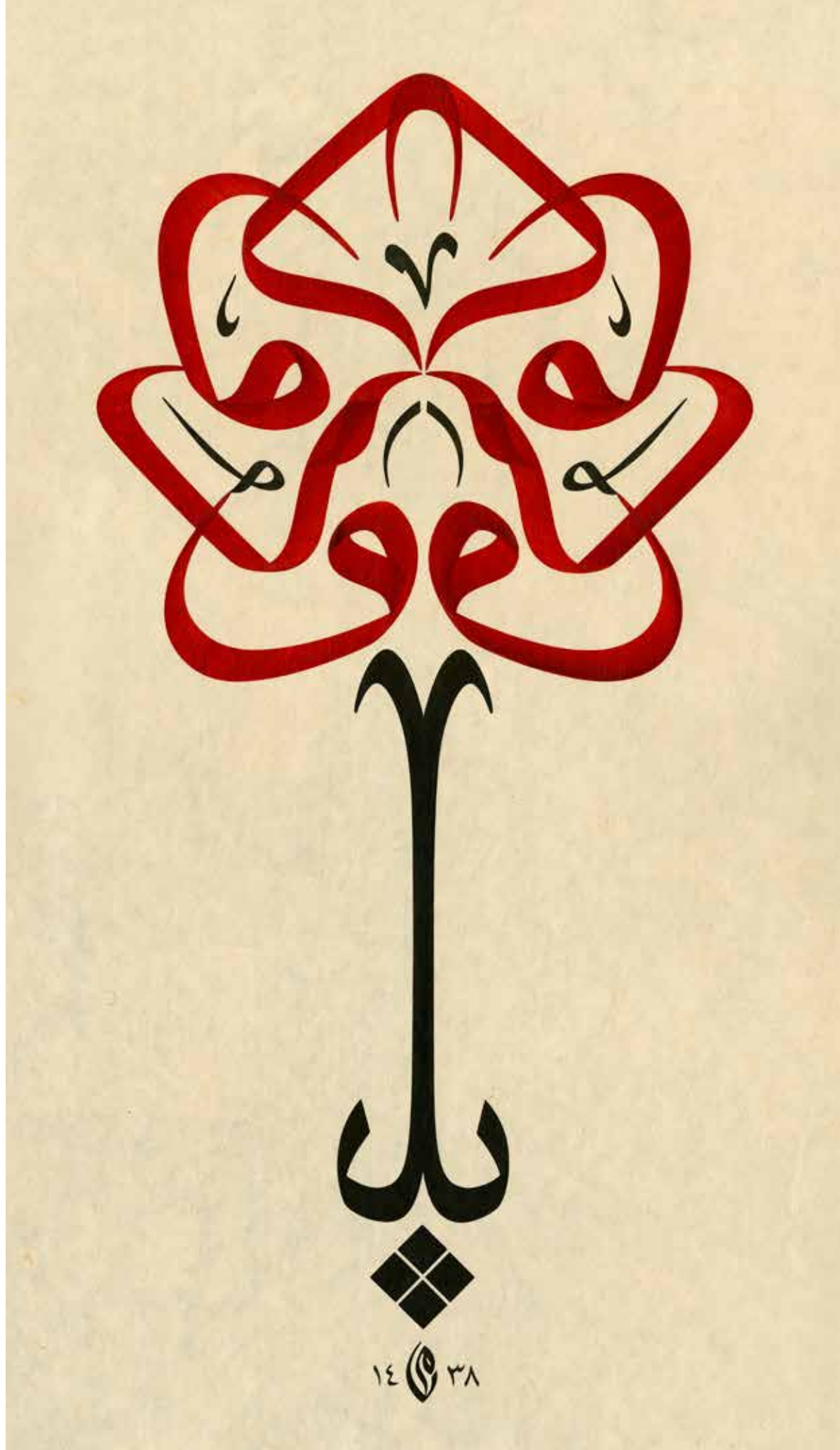

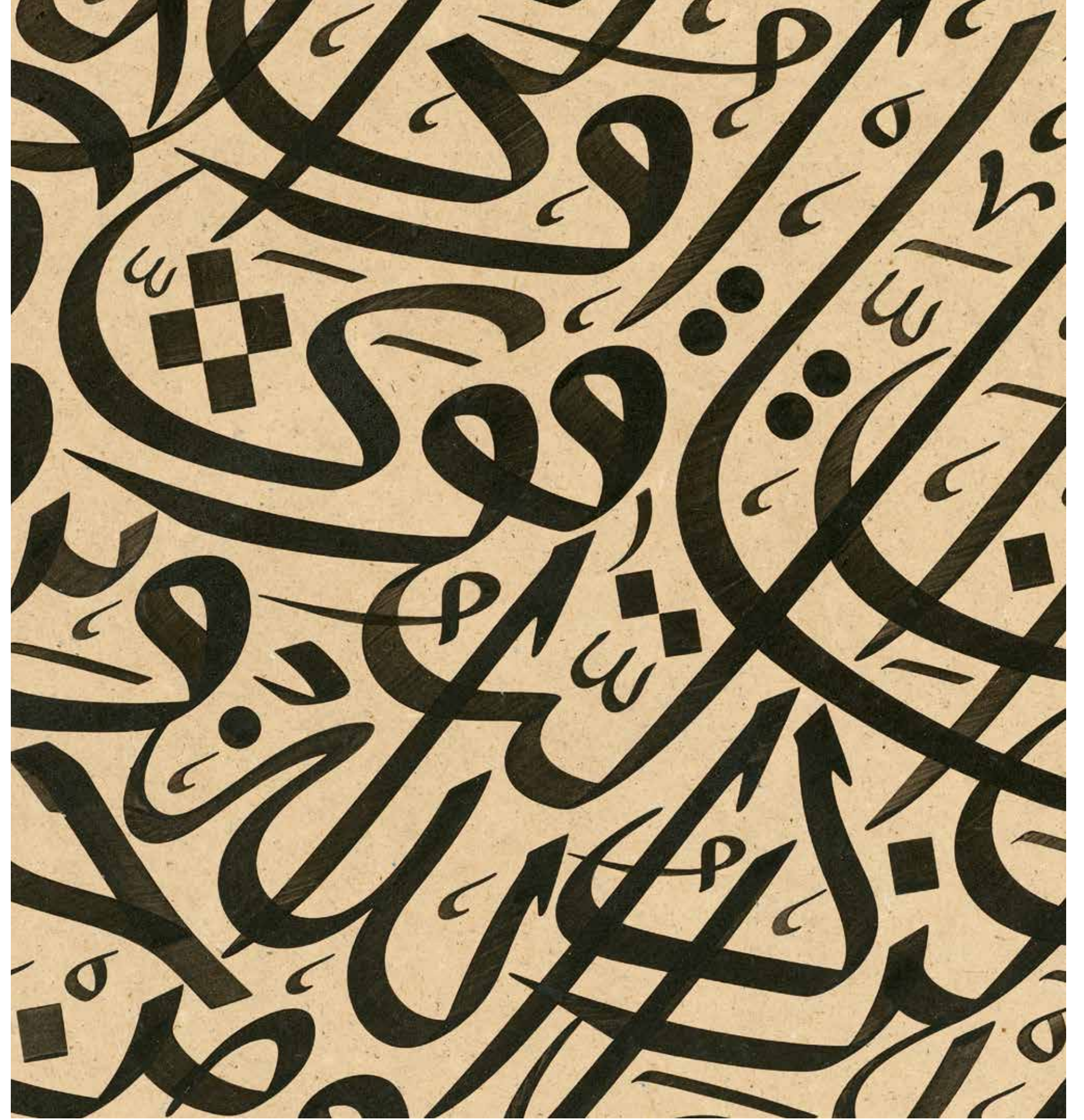
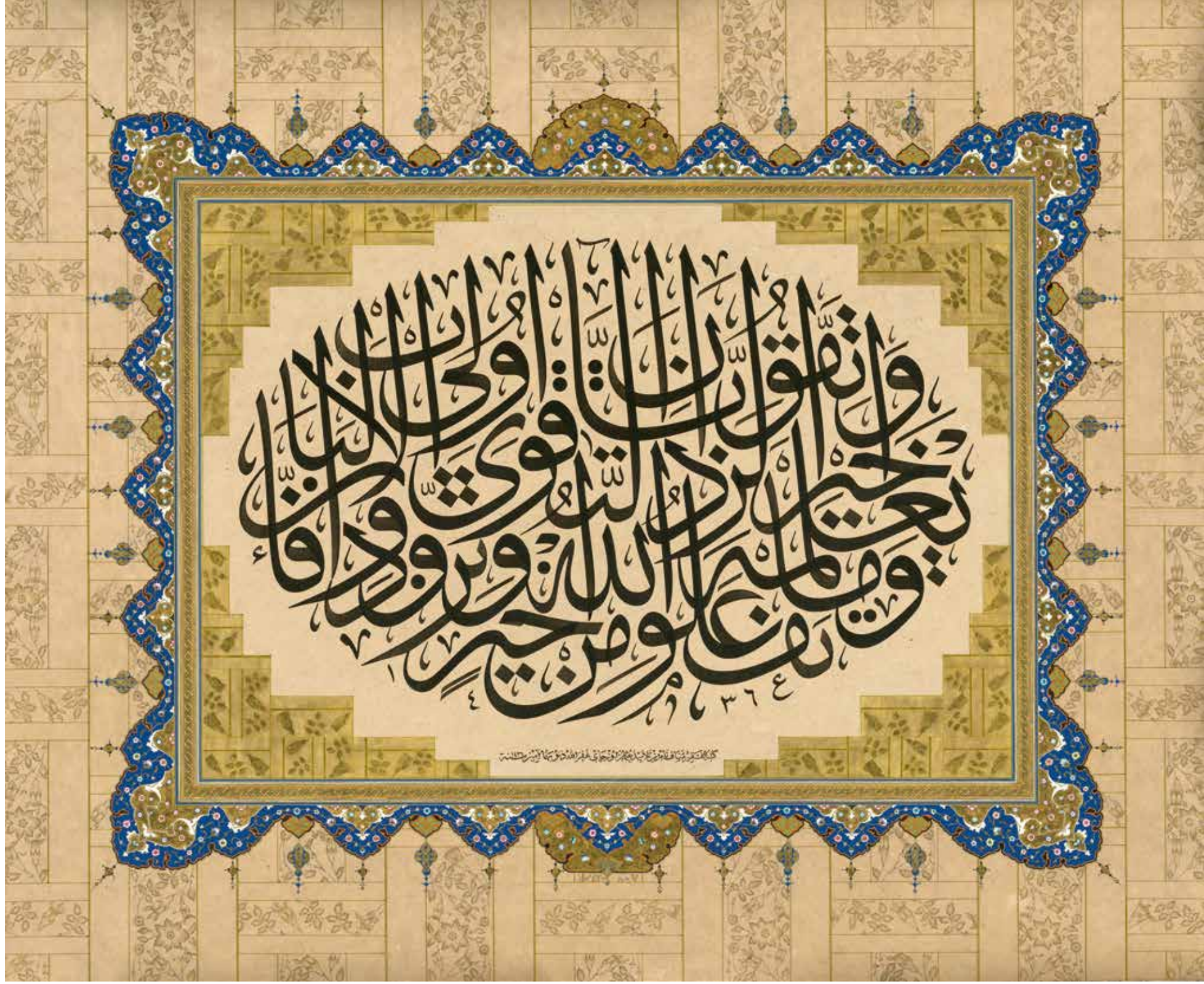
اَوَّلُ مَا يَنْزِلُ فِي الْقُرْآنِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
۱۴۳۶

كُتِبَ فِي مَدِينَةِ الْمَدِينَةِ الْمَكِّيَّةِ فِي رَجَبِ سَنَةِ ١٢٣٦

كَتَبَهُ الْقَلَمُ الْمَدِينِيُّ الْمَكِّيُّ الْمَدِينِيُّ الْمَكِّيُّ الْمَدِينِيُّ الْمَكِّيُّ

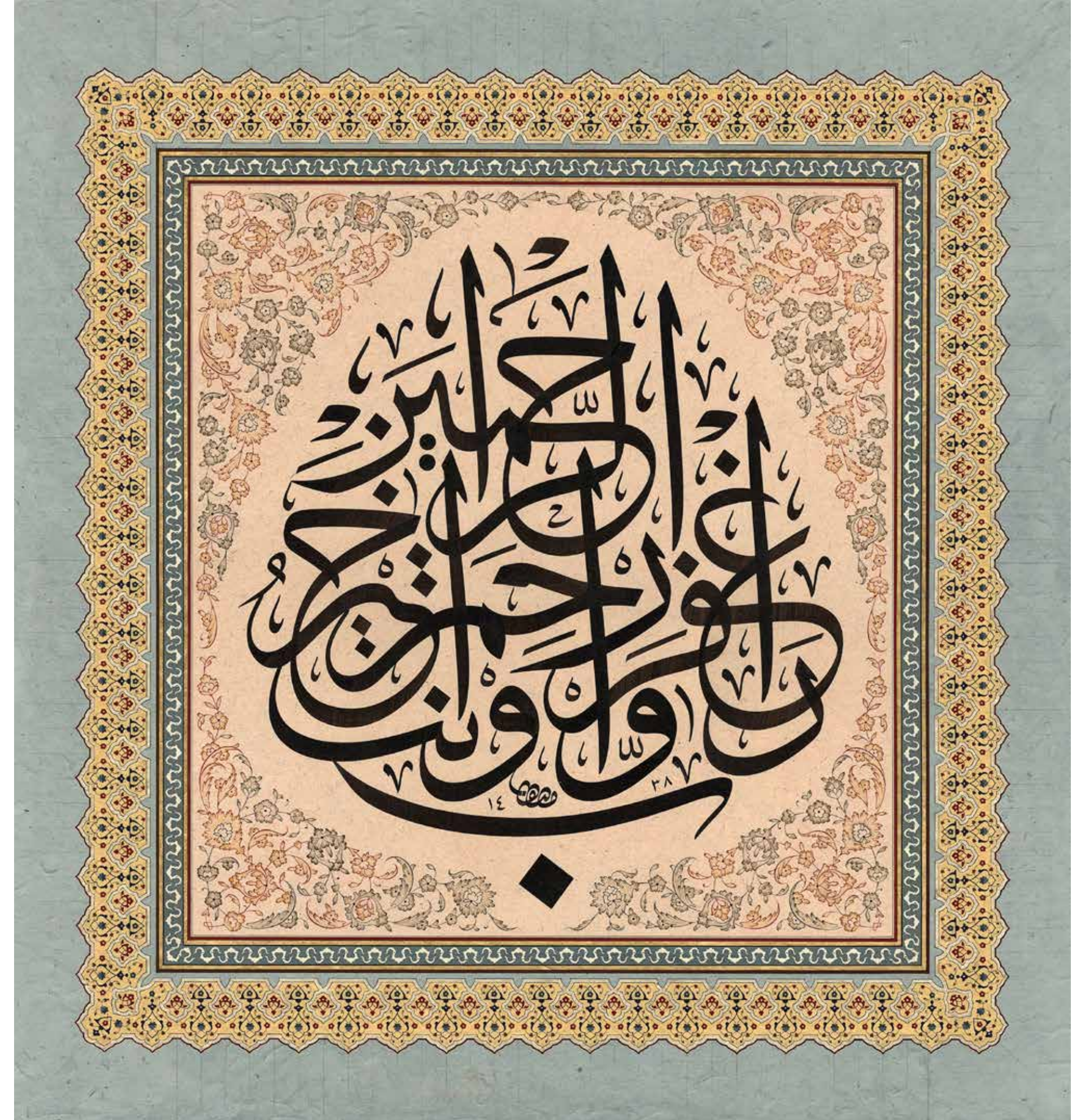
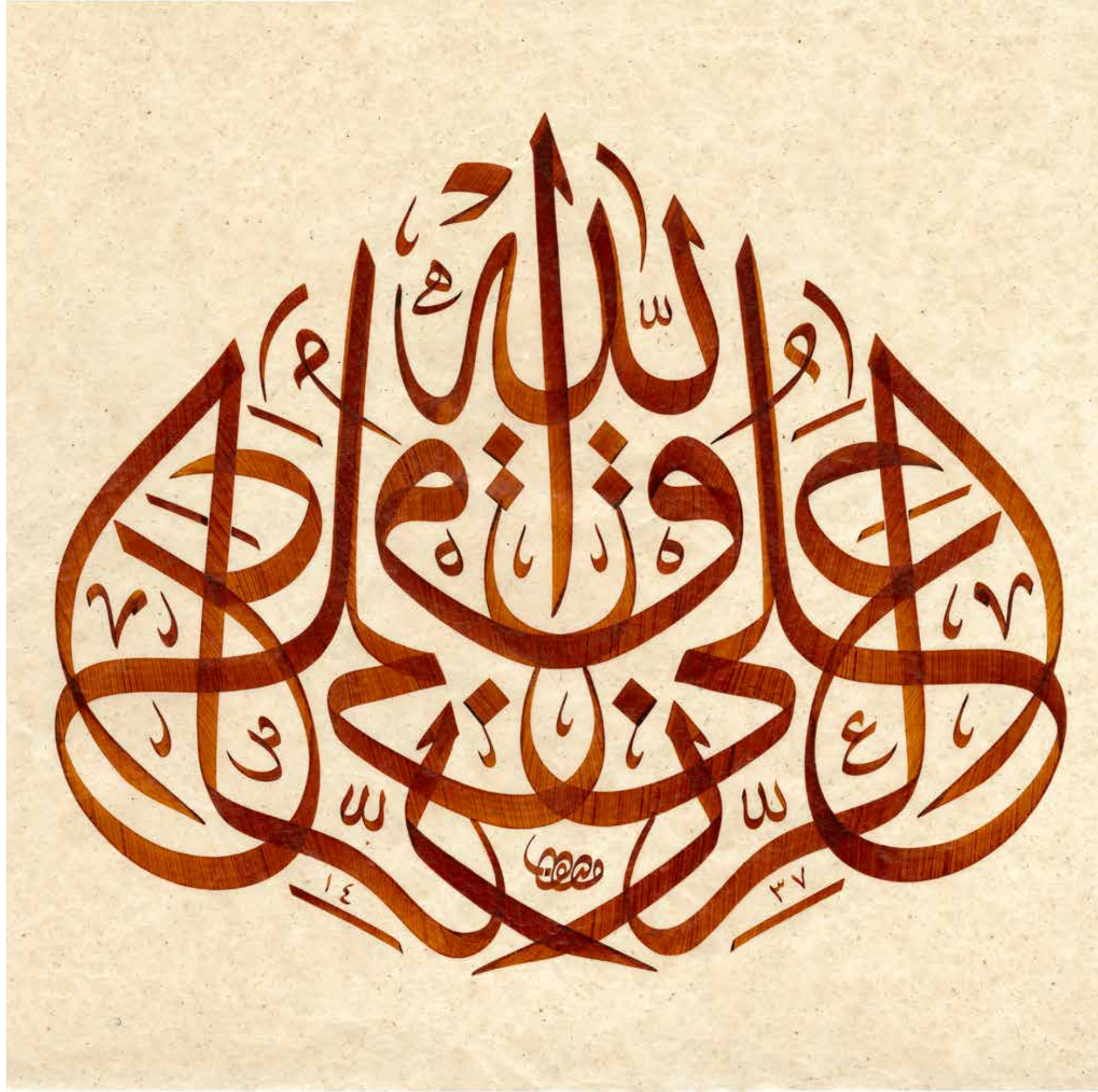
كَتَبَهُ الْقَلَمُ الْمَدِينِيُّ الْمَكِّيُّ الْمَدِينِيُّ الْمَكِّيُّ الْمَدِينِيُّ الْمَكِّيُّ

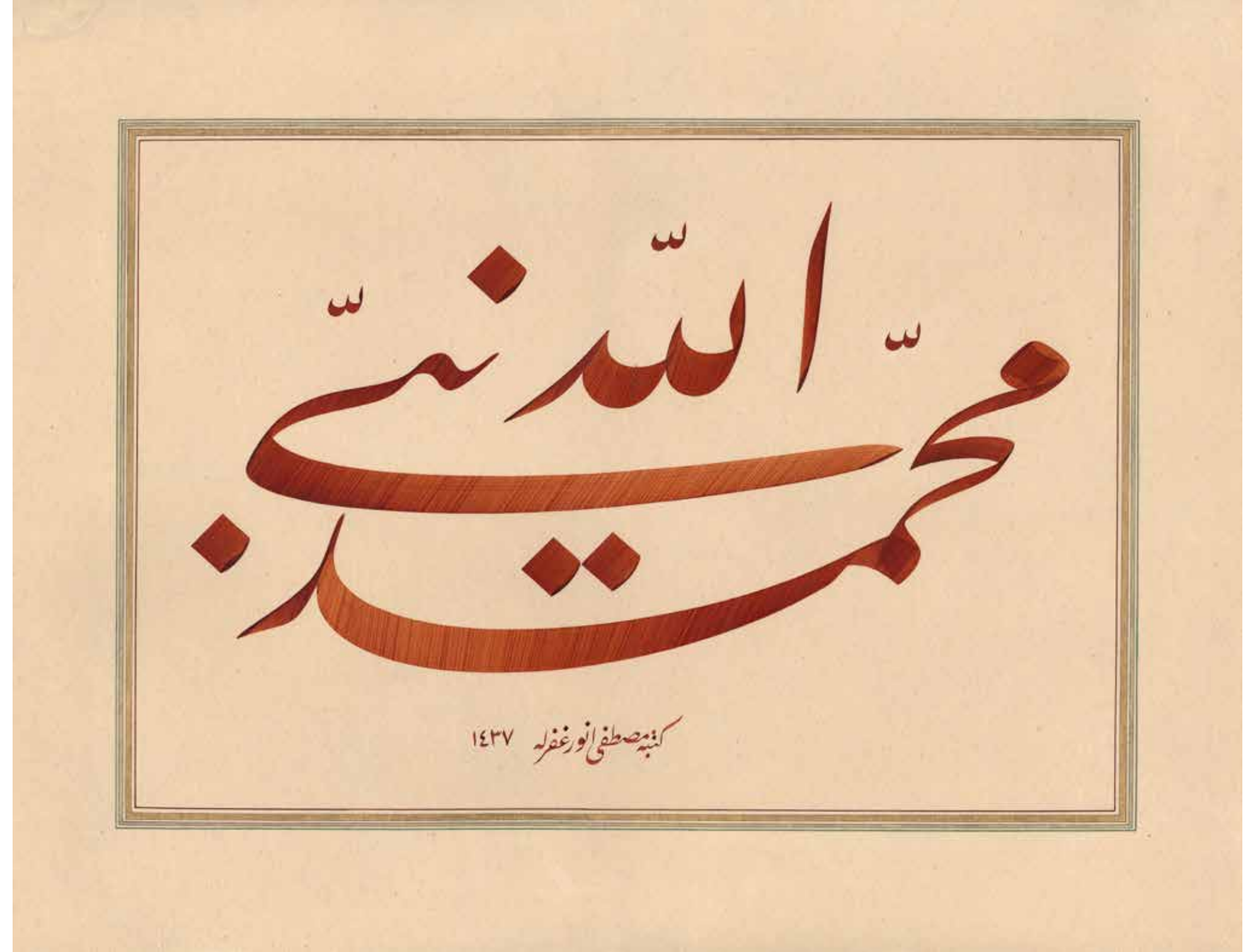

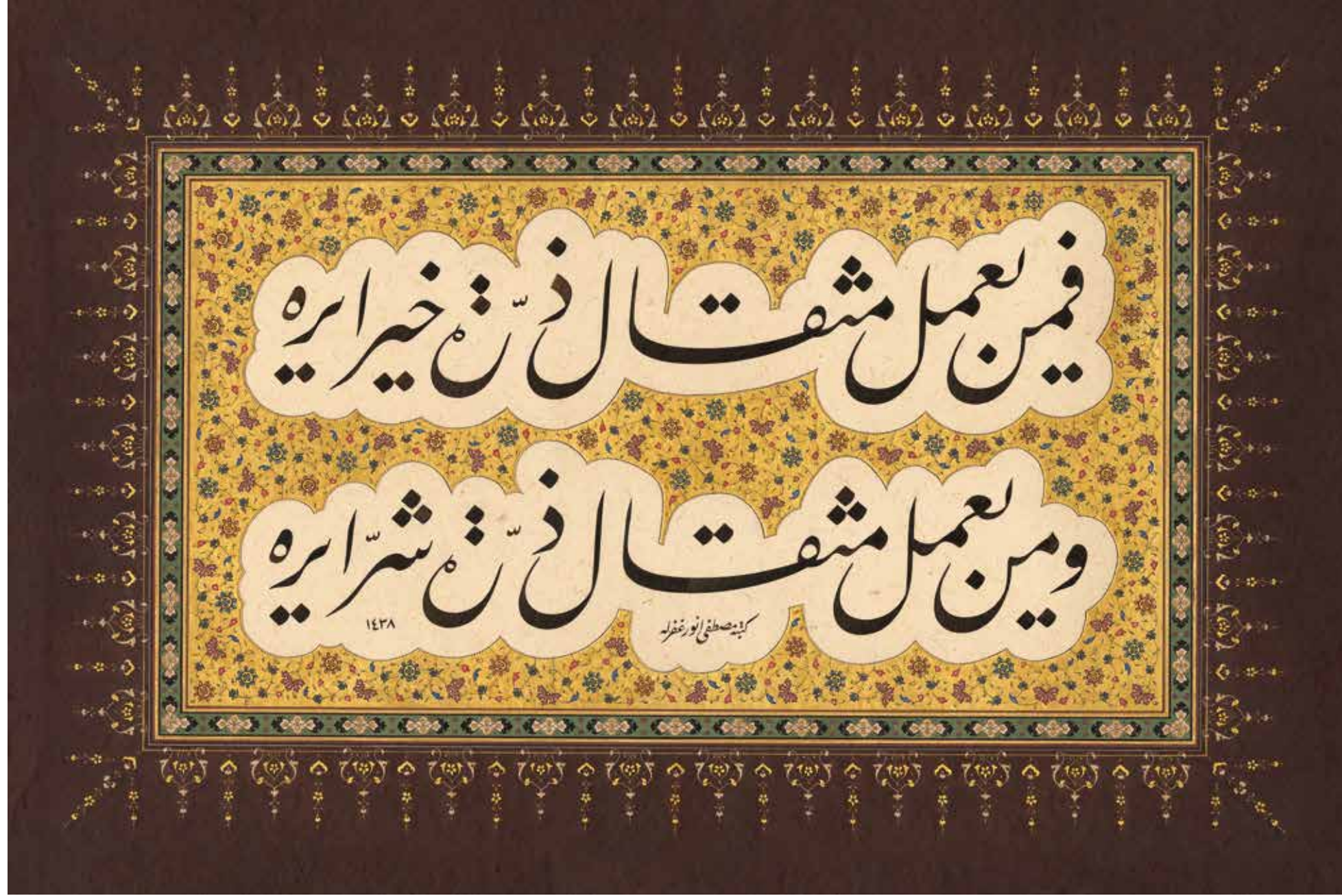
اَنْذَرْتُكَ الْفَقْرَ وَالْجُفَاءَ
اَنْذَرْتُكَ الْفَقْرَ وَالْجُفَاءَ

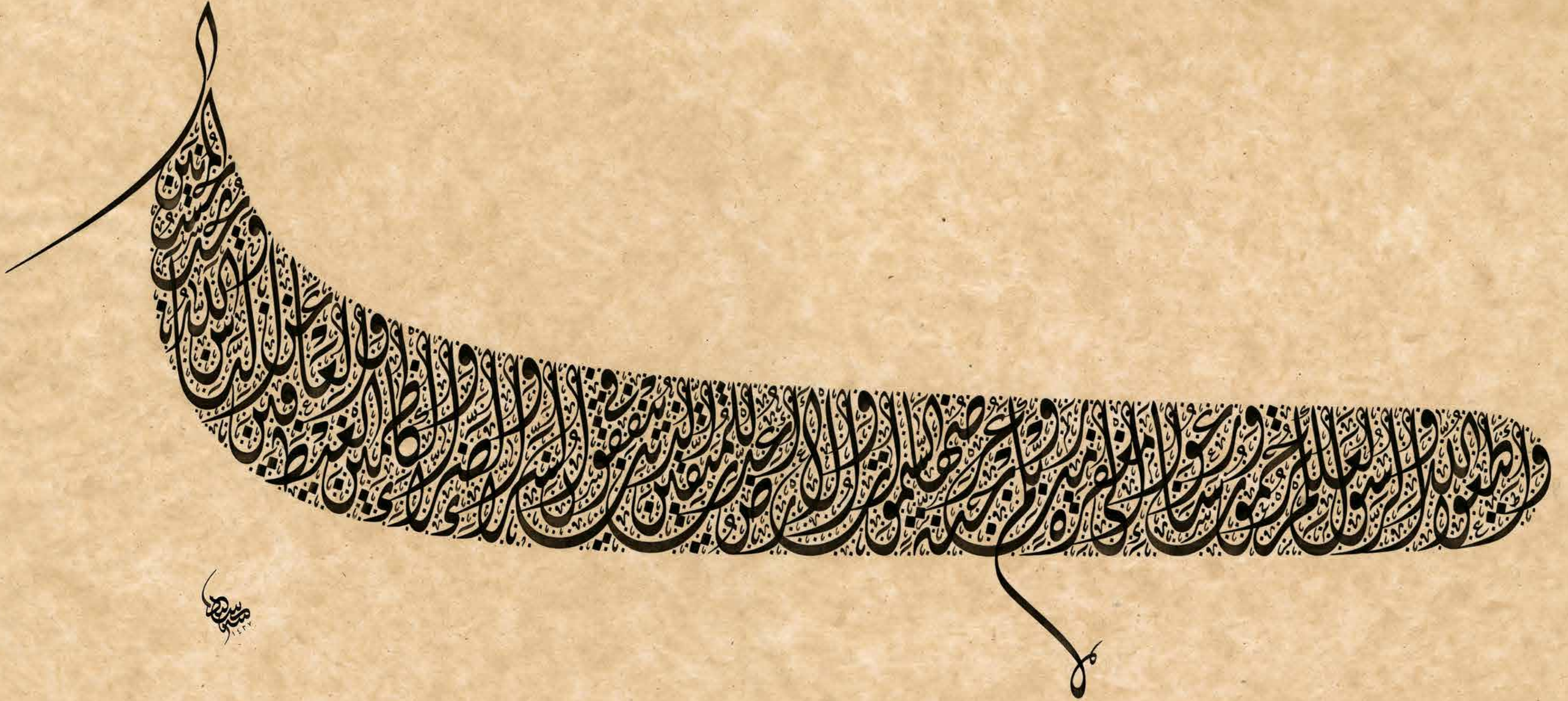

فوق كبر

٣٥

١٤

